

textů vydaném Sociologickým nakladatelstvím). Překladatelé se v těchto případech museli vyrovnat s neexistencí českých ekvivalentů, popřípadě s „terminologickou rozkolísaností“ a jejich práci lze v tomto smyslu považovat také za počín standardizační (s. 242). Zachovány pochopitelně zároveň zůstaly pozitivní rysy původní publikace: jednotlivé věcně pojaté přehledové kapitoly o rozsahu mezi sedmi (Foucault) a čtrnácti (Goffman) stranami mohou – i díky stručným biografickým medailonům – posloužit jako odrazový můstek k dílu daných badatelů, ačkoliv je tu z jejich díla vždy představen jen úzký relevantní výsek. Skutečnost, že Auer vystudoval mimo jiné obecnou pedagogiku, je snad příčinou didakticky ohleduplného autorského stylu, který i k výkladu ryze teoretických konceptů hojně využívá jasné konkrétní příklady a úryvky z transkriptů reálných rozhovorů (někdy i proto, aby ukázal určitou nedostatečnost diskutovaných přístupů pro empirickou analýzu skutečného jazykového jednání).

Přesto bychom snad mohli Auerovi vytknout, že do knihy nezahrnul například starší tradici symbolického interakcionismu, dílo Jürgenů Habermase, Niklase Luhmanna a dalších, což ovšem v úvodu knihy autor připouští a vysvětluje. Kritičtější optikou lze též zmínit, že posledních pět kapitol knihy, od Clifforda Geertze po Pierra Bourdieu, stojí trochu stranou – nejen ve struktuře knihy jako takové, ale i jejich souvislost se (socio)lingvisticky a mikrosociologicky orientovanými kapitolami je méně zřetelná a sám Auer se zdá být při kritice těchto autorů obezřetnější. Kniha z roku 1999 také nemůže zcela reflektovat nejnovější vývoj v analýze jazykového jednání (například multimodální analýzu sociální interakce, která zohledňuje kromě verbální komunikace i tělesné postoje, gesta a pohledy, viz v doslovu s. 244–246) Ve svém celku je ovšem *Jazyková interakce* bezesporu knihou, která si zaslouží hlubší pozornost: nejen jako přehledný a fundovaný úvod do dynamického interdisciplinárního odvětví, ale i jako studijní materiál pro adepty společenských a humanitních věd, které s problematikou jazyka a sociální interakce mají něco do činění. Nezbyvá než se připojit k přání překladatelů, aby kniha v českém kontextu přispěla k rozvoji výzkumů jazykové interakce

a v neposlední řadě i k „zájmu o autory, kteří nebývají v rámci zavedených disciplín vůbec nebo téměř vůbec zmiňováni“ (s. 246).

Jakub Mlynář

Lukáš Valeš: *Dějiny politického myšlení od starověku po Machiavelliho.*

Zavlekov: AgAkcent, 2013, 267 str.

Kniha *Dějiny politického myšlení od starověku po Machiavelliho* vychází v době, kdy je již na českém trhu k dispozici poměrně velké množství publikací zabývajících se tímto tématem. Jmenujme zde alespoň ty nejvýznamnější z nich (jakkoli je tento výčet založen na subjektivním hodnocení recenzenta) – *Politické ideologie a teorie* Vladimíra Proroka a Milana Luptáka [2011], *Dějiny myšlení o státě* Karolíny Adamové a Ladislava Křížkovského [2000], *Dějiny evropského politického a právního myšlení* Alexandry Krskové [2003], *Dějiny politických filozofií* Theodora Syllaby [2005] a konečně první dva díly dosud nejambicióznějšího česky psaného projektu v tomto oboru – *Dějiny politického myšlení* pod editorskou taktovkou Viléma Herolda, Ivana Müllera a Aleše Havlíčka [2011]. Nezmínit pak nelze ani klasiku studia politologie poloviny 90. let., a to *Blackwellovu encyklopedii politického myšlení* [1995; 2000]. Českému čtenáři mohou také posloužit texty slovenské proveniencie, z nichž jmenujme alespoň *Kapitoly z dejín politického myslenia* Jozefa Lysého [2000].

Nabídka přehledové literatury je tedy poměrně široká, avšak v jednom ohledu limitovaná. Většina zmíněných textů totiž nepokrývá celé období od starověku po současnost, přičemž zejména druhá polovina 19. a celé 20. století v těchto přehledech obvykle absentuje. V tomto směru není kniha Lukáše Valeše výjimkou – jak sám název napovídá, končí renesančním politickým myšlením. Autor si je tohoto limitu plně vědom a v úvodu jasně deklaruje záměr vydat pokračování, navíc s ambicí dovést přehled až do současnosti (s. 17).

Recenzovaná publikace je členěna do pěti částí. První z nich se zabývá mimoevropským politickým myšlením ve starověku. Začíná

rozhodujícím impulzem pro rozvoj politického myšlení a politiky vůbec, tedy výkladem vzniku měst a státu. Autor zde, stejně jako v dalších oddílech, uplatňuje svou fundovanost vystudovaného hospodářského a sociálního historika a politologa, výklad je logický a přehledný. Po stručném seznámení s politickým myšlením starověké Mezopotámie a Egypta přechází kniha k hlavním dvěma mimoevropským regionům, a to Číně a Indii. Zde se autor soustřeďuje na politické myšlení konfucianismu, legismu, mohismu, taoismu, hinduismu a buddhismu.

Druhá kapitola knihy se zabývá politickým myšlením v antickém Řecku. Po zdařilé charakteristice historických a společenských souvislostí (polis, logos, rozmanitost řeckých států atd.) přechází k sofistům a Sókratovi. Největší část kapitoly se zcela po právu zaměřuje na dvě nejvýznamnější postavy, Platóna a Aristotela (včetně jejich vzájemných vztahů a komparaci jejich způsobu myšlení). Třetí kapitola zabírá antický Řím a seznamuje s hlavními směry a politickými filozofy tohoto období (epikureismus, stoicismus, skepticismus, Polybios, Cicero, Marcus Aurelius).

Tématem čtvrté kapitoly je středověké politické myšlení. Její první část se zabývá křesťanstvím, jeho rolí ve společnosti a vývojem (západo-) evropského politického myšlení a spory světské s církevní mocí (boj o investituru, teorie dvou mečů). Velká pozornost je věnována Svatému Augustinovi, jakož i konstitutivní roli křesťanství pro současné liberálně demokratické myšlení. Druhá část kapitoly popisuje vrcholný a pozdní středověk a hlavní postavy politické filosofie tohoto období, tedy Sv. Tomáše Akvinského, Dante Alighieriho, Williama Ockhama a Marsilia z Padovy. Důraz je kladen také na proměny středověkého světa a vznik ideje národního státu.

Pátá a poslední kapitola postihuje politické myšlení renesance. Autor se komplexně zabývá myšlením a dobou Machiavelliho, Moora a Bodina včetně jejich současníků a inspirátorů či odpůrců (například Erasmus Rotterdamským). V závěru kapitoly je rozebráno politické myšlení monarchomachů (odpůrců tyranské moci), a to jak katolických tak i protestantských.

V čem se tedy recenzovaná publikace liší od celé řady ostatních, výše zmíněných? Podle

názoru recenzenta jsou *Dějiny politického myšlení od starověku po Machiavelliho* originální především ve dvou rysech. Zprvė přináší přehled dějin českého politického myšlení, jemuž je zasvěcena úvodní kapitola. Ta začíná reflexí knihy *Z dějin politického myšlení z roku 1943*, jejímž autorem je Jan Mertl, o kterém Valeš konstatuje, že je „zakladatelem české politologie“ (s. 7), byt úplně počátky českého zkoumání politického myšlení datuje správně k Havlíčkovu komentáři překladu Machiavelliho *Vladaře* z roku 1850. Kapitola poté podává přehled nejvýznamnějších českých (a v menší míře také slovenských) autorů až do současnosti. Hlavním závěrem kapitoly je „popření dosavadního přístupu k dějinám české politologie jako permanentní diskontinuity“ a naopak teze o existenci „relativní kontinuity politologického poslání a pěstování politologie v českých zemích“. Tomu podřizuje Valeš i styl knihy (nutno říci, že nikterak k její škodě), v níž často a záměrně cituje právě české autory.

Druhou odlišností od většiny jiných přehledů je koncepce knihy. Autor nevytváří encyklopedický výčet, ale cíleně se zaměřuje na nejvýznamnější postavy, které formovaly (západo-) evropské politické myšlení. Důkladně je zařazuje do historického kontextu (opakovaně je třeba vyzdvihnout Valešův odborný fundus historika) a podrobně a přehledně jejich myšlenky vykládá a uvádí do souvislostí. Rozsahově celá polovina knihy probírá deset nejvýznamnějších autorů (Platón, Aristoteles, Sv. Augustin, Sv. Tomáš Akvinský, Dante Alighieri, William Ockham, Marsilius z Padovy, Niccolo Machiavelli, Thomas Moore a Jean Bodin). Podle názoru recenzenta se tak vyhýbá přílišnému rozsahu publikace, přičemž ovšem nevynechává (až na jedinou výjimku, o které bude řeč níže) nic důležitého.

Celkově velmi dobrý dojem z knihy poněkud kazí dvě vady na kráse. Zprvė v ní chybí přehled islámského politického myšlení, jež je pro dějiny toho evropského velmi důležité (nezapomeňme, že právě touto cestou se do západní Evropy dostala znalost Aristotela, který tolik inspiroval Sv. Tomáše Akvinského a poté i renesanci). Přehled muslimské politické filosofie by obsah knihy příliš nerozšířil a publikace by byla komplexnější. Je to tím více škoda, že autor rezignoval na podání přehledu pouze evropského myšlení (což by mohlo

absenci islámu částečně metodicky omluvit) zařazením první části o Indii a Číně. Druhou vadu na kráse, tentokrát v zásadě pouze kosmetického rázu, představují občasně stylistické nedostatky. Na druhou stranu je ovšem Valešově knize zapotřebí připisat ještě jedno nepopiratelné plus – a to čtivý a záživný styl (který recenzent nepovažuje za „nedostatek vědeckosti“, nýbrž za pozitivum).

Summa summarum: Knihu *Dějiny politického myšlení od starověku po Machiavelliho* lze doporučit jako jednu z alternativ pro zájemce o tento obor, a to jako alternativu fundovanou, kvalitně zpracovanou a čtivou. Pro zájemce o české politické myšlení by potom mělo jít o jednu z prvních voleb (ne-li volbu vůbec první).

Jan Slavíček

**Ibn Tajmíja: *Wásitské vyznání*.
Praha: Academia, 2013, 184 str.**

Středověký génius a rebel Ibn Tajmíja (1263 až 1328) se svou bezkonkurenční erudicí kombinovanou s opozičním aktivismem stal květnatými arabskými superlativy vyzývanou legendou již za svého života. Připomíná originálního renesančního učenice zvládajícího veškeré dobové vědění, matematikou nebo logikou počínaje a teologií či právem konče, který například mnoho staletí před moderní evropskou ekonomikou naprosto pregnantně popsal cenotvorný mechanismus „neviditelné ruky“ trhu, spočívající v relacích mezi nabídkou a poptávkou. Podle českého orientalisty Pavla Ťupka, který dílo přeložil a doplnil studií z vlastního pera, jde zároveň o největšího ideologa dnes velmi vlivného a již i do Evropy expandujícího salafijského islámu. Ten je po nedávném revolučním dominu stále viditelnější v celém arabském světě. Avšak díky petrodolárovému sponzoringu Saúdské Arábie se šíří také daleko za jeho hranicemi, například v Indonésii či subsaharské Africe. Vyplatí se proto s Tajmíjou seznámit, a to třeba prostřednictvím recenzované životopisné studie a komentovaného překladu jeho nejpopulárnějšího a nejsrozumitelnějšího díla *Wásitské vyznání*.

Dramatičnost Tajmíjova dobrodružného života představujícího látku na celovečerní

oscarový velkoilm je výslednicí průniku mimořádného talentu, radikální nekonformity a dalekosáhlého geopolitického zaměření bořícího zaběhlé jistoty a zcela otáčejícího dosavadní proud dějin. Tajmíja totiž vyrůstal krátce po vypuzení křižáků z Levanty a po pádu slavné abbásovske dynastie (750–1258), kterou západní historici pokládají za vrchol arabské historie. Prchá před vraždicími mongolskými hordami vyznávajícími jakýsi „odpudivý“ buddhismus a šamanismus, organizuje obranu Damašku a burcuje sultána usazeného v Káhiře. Se sultánem z nově nastupující Mamelucké dynastie (1250–1517), rekrutující se z bývalých armádních otroků, se ale prostořeký Tajmíja také těžko shodne. Neleží totiž jen v náboženských knihách, ale vášnivě si čte i ve světě kolem sebe a nebojácně kritizuje politické nešvary včetně zkorumpovanosti muslimské vládnoucí vrstvy. Relaxuje tím, že svádí celoživotní souboj s těmi verzemi islámu, o nichž se domnívá, že zabloudily v herezi.

Z Tajmíji se podle Ťupka stává potížiista, opakovaně vykazovaný do exilu a nucený obhajovat svá teologická stanoviska na koncích předních učenců. Od sultána tak obdrží zákaz vydávání náboženskoprávních dobrozdání k otázkám věřících (*fatwá*). Buřičovo kredo však zní nekompromisně: náboženství je nejen věcí víry a řeči, ale i činu. Islám není bezduchý rituál. Nejde ani o náboženství „na doma“ či o nevinnou kratochvíli vymezenou pro víkendová odpoledne a sterilně oddělenou od všech ostatních životních sfér, jak dnes náboženství chápeme v sekularizovaných evropských společnostech. Naopak, upřímná víra se má žít naplno, má prolínat celým životem od narození až do smrti a má se odrážet ve všech skutečích.

Pro své okolí mnohdy nesnesitelný Tajmíja se nezastavil před ničím a před nikým. Jeho oblíbené verše Koránu mu patrně dodávaly sílu a pocit, že jedná správně a nemůže jinak: „Bůh je s těmi, kteří jsou bohobojní a kteří jsou dobří. Kolikrát již nepočtená skupina porazila skupinu početnou s Božím dovolením? Bůh je s neochvějnými.“ Tato mravní důslednost vede k tomu, že Tajmíjův životopis lze podat též jako exkurzi po kriminálech říše, která ale „ováda obce“ přesvědčeného o své pravdě nenahlodala: „Co zmůžou proti mně mí nepřátelé? Svou